

НАСИЛЛЯ В СІМ'Ї ЩОДО ДІТЕЙ ЯК ПРИЧИНА БУЛІНГУ: ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ

Марина ПРИХОДЬКО, ад'юнкт відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Ірина БУХТІЯРОВА**

Досліджуючи проблему булінгу в освітньому середовищі, неодноразово стикалися з думками психологів, видатних вчених, що дуже часто діти, які чинять насилля над іншими, переймають поведінку своїх батьків щодо них. Тобто, однією з причин виникнення булінгу є домашнє насильство.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнім насильством визнаються діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь[1].

Жорстоке ставлення в сім'ї до найнезахищенішої та найуразливішої верстви населення існувало в усі історичні епохи : починаючи від часів появи людини і до цивілізованого суспільства; починаючи від дітовбивства, як культу релігії, сортування за фізичними здібностями та станом здоров'я, знецінення як особистості, знущання над нею до поваги, задоволення індивідуальних потреб й у той же час фізичного, економічного, психологічного, сексуального насильства.

Так, дуже часто шалька терезів перехиляється до негативних моделей поведінки батьків, що проявляється в тілесних покараннях, побоях, штовханні, словесних образах, погрозах та ін., в обмін на щасливе дитинство їх нащадків.

Насильство породжує насильство. Моделюючи поведінку батьків, діти, які зазнали прояви домашнього насильства, переносять її на менших за віком, однолітків, тварин. Дубровська Є.В, Ясеновська М.Е. у Методичному посібнику «Організація роботи з розв'язання проблеми насильства в школі» наводять приклади форм фізичного, психологічного, сексуального насильства: «штовхання, копняки, запотиличники, викручування рук, кусання, дряпання, висмикування волосся, тягання за вуха, побиття за допомогою будь-яких речей, підставляння ноги, придушення тощо (фізичне); прізвиська, образи, навішування ярликів, порівняння, підкреслювання

фізичних і психологічних «вад», ігнорування, бойкот, групове цькування, вживання ненормативної лексики тощо (психологічне); дотики до інтимних частин тіла дитини, пропозиції статевого характеру, імітування статевого акту відносно іншої дитини, акцентування уваги на статевих ознаках тощо (сексуальне)» [2].

Слід зазначити, що багато дітей не повідомляють про те, що стали жертвами домашнього насильства чи булінгу. Цьому є різні причини: відчуття сором'язливості, незахищеності, самотності, страх погіршення ситуації яка склалася, перебування у стані стресу та інші. Тому важливу роль у виявленні фактів насильства відіграє кваліфікація педагогів та інших працівників закладу освіти, їх здатність помітити «наслідки насильства» та успішна комунікація як можливість розв'язання проблеми.

Проте вирішення проблеми насильства щодо дитини не можна покладати лише на працівників закладів освіти. Ми вважаємо, що розв'язати проблему можливо лише комплексно, загальними зусиллями батьків, або осіб, що їх замінюють, усіх державних органів і установ, організацій, які захищають та надають допомогу жертвам насилля, а також через висвітлення існуючих проблем у засобах масової інформації.

Однак, як каже народна мудрість: «краще запобігти, ніж виправляти», то невірно відводити левову частку попередження домашньому насиллю до дітей та булінгу. Погоджуємося з Всесвітньою організацією охорони здоров'я, що боротьбу з проблемою насильства потрібно вести на декількох рівнях: індивідуума, близького оточення, спільноти і суспільства в цілому, шляхом запровадження та дотримання відповідних заходів:

1. Створення сімейного середовища, що забезпечує дітям безпеку, стабільність і турботу; надання спеціалізованої допомоги і підтримки тим сім'ям, де можливі прояви насильства.

2. Перетворення небезпечного середовища шляхом фізичних змін.

3. Ослаблення факторів ризику в громадському просторі (в школах, в місцях, де збирається молодь) для зниження загрози насильства.

4. Боротьба з гендерною нерівністю в близькому оточенні, в сім'ї, в школі, на робочому місці і т. п..

5. Зміна культурних традицій і норм поведінки, що підтримують застосування насильства.

6. Прийняття необхідних заходів для того, щоб чинне законодавство забороняло всі форми насильства щодо дітей та обмежувало доступ молоді до небезпечних об'єктів, таких як алкоголь і вогнепальна зброя.

7. Забезпечення доступності та високої якості послуг, необхідних дітям, постраждалим від насильства.

8. Ліквідація культурної, соціальної та економічної нерівності, що сприяє проявам насильства; усунення розриву в рівні добробуту та надання рівного доступу до товарів, послуг і можливостей.

9. Координація діяльності різних секторів, що займаються профілактикою насильства щодо дітей і прийняттям заходів реагування» [3].

У закладах освіти пропонуємо проводити наступні заходи щодо попередження булінгу:

1. Роз'яснювально - інформативна робота працівниками освіти, органів Національної поліції, соціальних служб у справах дітей з батьками та дітьми щодо своїх прав, причин, умов, та наслідків виникнення насилля у тому числі й над дитиною.

2. Розроблення методичних рекомендацій щодо попередження даній проблемі та їх впровадження в освітній процес.

3. Залучення психологів, які аналізують мікроклімат у середовищі дітей, виявляють проблеми колективу, передумови насильницької поведінки, віктимність та надають своєчасну психологічну допомогу.

4. Проведення тренінгів з працівниками закладів освіти, дітьми та батьками направлених на безконфліктне спілкування, керування емоціями та уникнення стресових ситуацій.

5. Створення інформаційних куточків про дану проблему із зазначенням номерів телефонів служб, куди необхідно звернутися дитині у разі насильства.

6. Висвітлення проблеми насильства над дітьми та булінгу у засобах масової інформації. Крім того, на нашу думку, ЗМІ повинні показувати більше й позитивних прикладів з життя дітей, що у свою чергу буде прямопропорційно на них впливати.

Як показує історичний досвід, викоренити проблему насилля над дітьми неможливо, вона існувала і буде існувати у суспільному житті. Проте запропонованими заходами можна мінімізувати кількість таких випадків і досягти останніх позицій у рейтингу світової статистики щодо насильства у цілому й дитини зокрема.

Список використаних джерел:

1. «Про запобігання та протидію домашньому насильству»: Закон України від 7 грудня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Методичний посібник «Організація роботи з розв'язання проблеми насильства в школі» Дубровська Є.В, Ясеновська М.Е. К.: Huss, 2011. – 96 ст URL: https://wcunetwork.org.ua/public/upload/files/1476948042_organizaciya_roboti_z_rozvyazannya_nasilstva_v_shkoli.pdf

3. Одеський Благодійний Фонд «Шлях до дому». 2019 р. INSPIRE: сім стратегій з ліквідації насильства щодо дітей. Опубліковано Всесвітньою організацією охорони здоров'я в 2016 році під назвою «INSPIRE: seven strategies for ending violence against children» URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/207717/9789241565356-ukr.pdf?ua=1>